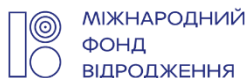

Шоста хвиля щорічного опитування українських експортерів та імпортерів

Тема 1. СПРОЩЕННЯ ПРОЦЕДУР ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ:
Реформа у митній сфері очима бізнесу

Короткий виклад основних результатів

Дослідження проведено Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій в рамках реалізації проекту «Підтримка Громадської Ініціативи «За чесну та прозору митницю» за фінансової підтримки Європейського Союзу, МФ «Відродження» та Atlas Network

Зміст

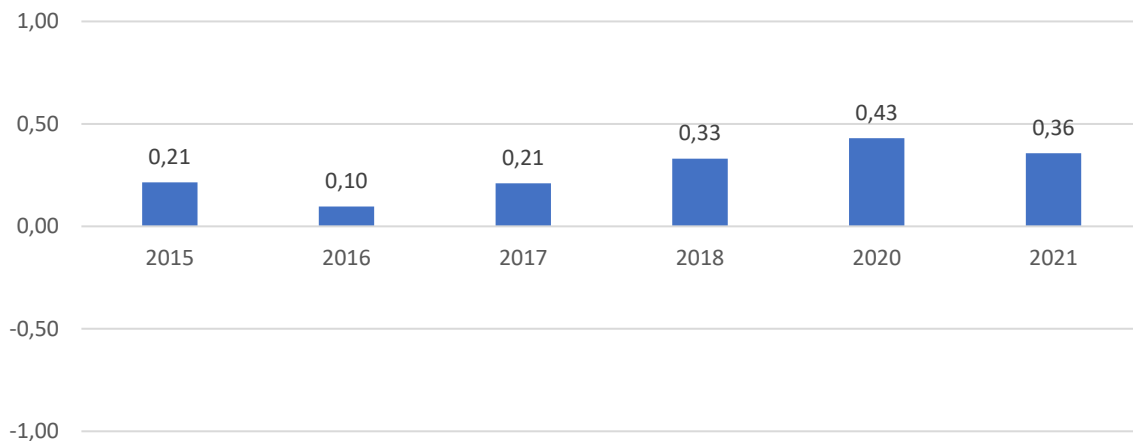
ГОЛОВНЕ	3
1. Структура опитаних підприємств	4
2. Оцінка роботи митниці	4
3. Проблеми у роботі митниці за оцінками бізнесу	5
4. Оцінка проблемності проходження різних видів контролю	7
5. Оцінка роботи митниці за останній рік	8
6. Оцінка окремих аспектів роботи митниці	9
7. Оцінка окремих характеристик технічного оснащення митниці	10
8. Оцінка окремих кваліфікацій митних інспекторів	11
9. Вартість процедур митного оформлення	11
10. Тривалість та оцінка швидкості митного оформлення	13
11. Тривалість та оцінка швидкості митного огляду	15
12. Витрати часу та коштів на митне оформлення	16
13. Ставлення до реформи митниці та очікувані результати	18
Методологія опитування	21
Розподіл респондентів за регіонами	22
Розподіл респондентів за митницями	23
Митні пости, де підприємства здійснюють оформлення	24

ГОЛОВНЕ

Результати VI-ї хвилі опитування 2021 року показують, що бізнес позитивно сприймає реформи на митниці, але по-різному оцінює різні аспекти її роботи. Керівники підприємств відмічають позитивні зміни, але частіше говорять про проблеми. За період спостережень з 2015 року Індекс сприйняття роботи митниці в 2021 році є другим за значенням (більше було лише минулого року).

Більшість опитаних вважає роботу митниці ефективною. Проте якщо у 2020-му році рекордна частка респондентів відповіла, що у змінах немає потреби, то у 2021-му році найбільше респондентів за всю історію цього опитування зазначило, що митниця ефективна, але потребує змін. В результаті цього значення індексу сприйняття роботи митниці перестало зростати вперше з 2017 року та зменшилося з 0,43 на шкалі від -1 до 1 у 2020 році до 0,36 у 2021 році.

Рис. 1. Індекс сприйняття роботи митниці (Індекс СРМ)

Частка підприємств, які не бачать жодних проблем у роботі митниці, у 2021 році зменшилася до **20,8%** після максимального за всі шість хвиль опитування значення 27,9% у 2020 році. При цьому частка негативних оцінок зросла незначно: оцінки митниці як повністю ефективної «перетекли» у позитивні оцінки митниці, але із зазначенням, що зміни потрібні. Ця опція стала найбільш поширеною за весь період спостережень: у 2021 році її обрали 57,1% респондентів. **Недосконале митне законодавство** та свідоме, на думку бізнесу, **завищення митної вартості товарів** найчастіше називають **проблемами** на митниці.

В середньому **витрати на здійснення однієї експортної операції** становлять **4115 грн**, що вдвічі менше, ніж для однієї **імпоротної операції**, де середні витрати на одну операцію складають **9732 грн**. Також митне оформлення для підприємств-експортерів в середньому удвічі швидше, ніж для підприємств-імпортерів. В цілому оцінки експортерів щодо митної сфери є більш позитивними, ніж імпортерів.

Майже **третина опитаних** вважають, що **реформа митниці відбувається у правильному напрямку**. Це більш, ніж втричі перевищує частку тих, хто вважає напрямок реформування митниці неправильним. Бізнес **очікує** багатьох результатів від митної реформи, найчастіше – **автоматизації процедур** з мінімізацією людського фактору, подання усіх **документів в електронному вигляді** та **посилення безпекових функцій митниці**. Серед основних очікувань – також введення особистої відповідальності митників за заподіяну шкоду, зменшення часу на проходження митних процедур та посилення боротьби з контрабандою.

1. Структура опитаних підприємств

Загальна кількість підприємств-учасників ЗЕД, опитаних у 2021 році, склала 1006. Серед них представлені мікропідприємства (46,6%), малі (31,3%), середні (14,9%) та великі (7,2%) підприємства.

Підприємства-учасники ЗЕД, які взяли участь в опитуванні, поділяються на три групи за видом ЗЕД:

- ті, які лише експортують (25,2%) – далі «виключно експортери»,
- ті, що лише імпортують (42,6%) – далі «виключно імпортери»,
- підприємства, що здійснюють як експорт, так і імпорт (32,1%).

Опитані підприємства працюють у секторах сільського господарства, промисловості, торгівлі та у секторі послуг (далі – «послуги»).

89% підприємств повідомили, що працюють з митними брокерами.

Європейський Союз є найпоширенішим напрямком як експорту, так і імпорту для опитаних підприємств.

67,6% респондентів склали чоловіки, 32,4% – жінки.

2. Оцінка роботи митниці

- Майже 21% респондентів вважають митницю ефективною і такою, що не має потреби у змінах. Ця частка зменшилась до рівня 2017-2018 років після рекордних 27,9% у 2020 році.

Рис. 2. Відповіді на запитання «Як би Ви оцінили ефективність роботи митниці», % опитаних

- 57,1% респондентів вказали, що робота митниці у цілому ефективна, але вимагає деяких змін. Це найбільша частка за останні 5 років.

- Частка респондентів, які назвали роботу митниці зовсім або в цілому неефективною, дещо зросла (на 3 в. п.) порівняно з 2020 роком.
- Експортери оцінюють роботу митниці найкраще. Зокрема, вони частіше від інших вважають її ефективною і такою, що не потребує змін.
- Середні та великі підприємства краще оцінюють роботу митниці, ніж малі та мікропідприємства.
- Значення Індексу СРМ позитивні у всіх регіонах. Найкращі оцінки поставили підприємства у Черкаській та Донецькій областях: значення Індексу СРМ тут склало 0,69 та 0,67.
- Найнижчі значення Індексу СРМ у Рівненській, Київській та Волинській областях. Але і тут переважають позитивні оцінки.

3. Проблеми у роботі митниці за оцінками бізнесу

- Недосконале митне законодавство та свідоме завищення митної вартості товарів посідають чільні місця у рейтингу проблем у роботі митниць.

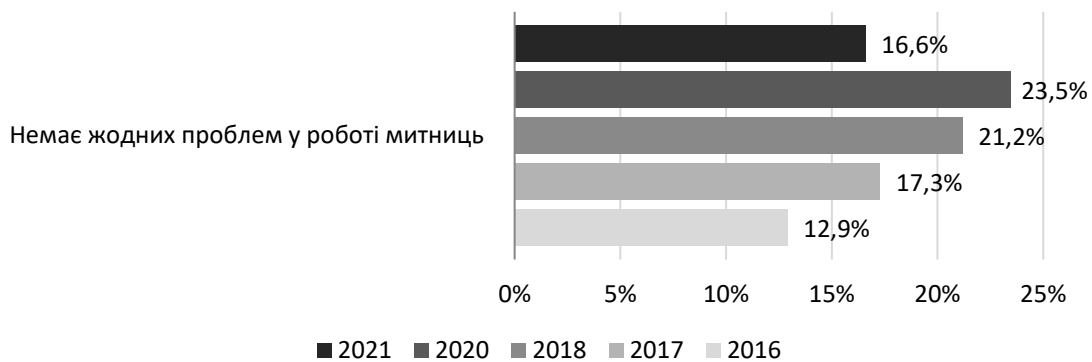
Рис. 3. Відповіді на запитання «На Вашу думку, які з наступних проблем є сьогодні найбільшими у роботі митниць?», % опитаних

- Проблемою номер один для виключно експортерів, великих та середніх підприємств, а також для с/г та промислових підприємств є недосконале митне законодавство.

- Рекордно велика частка опитаних – 40,1% – назвала свідоме завищення митної вартості товарів проблемою. Це більше, ніж протягом усіх попередніх хвиль опитування, коли ця частка не перевищувала 28% опитаних.
- Завищення митної вартості є основною проблемою для імпортерів, мікро- та малих підприємств, а також для сфер торгівлі і послуг.
- Виключно експортери – єдина група за видом ЗЕД, де частка підприємств, які не стикалися з проблемами (29,3%), перевищує частки тих, які називали інші проблеми.

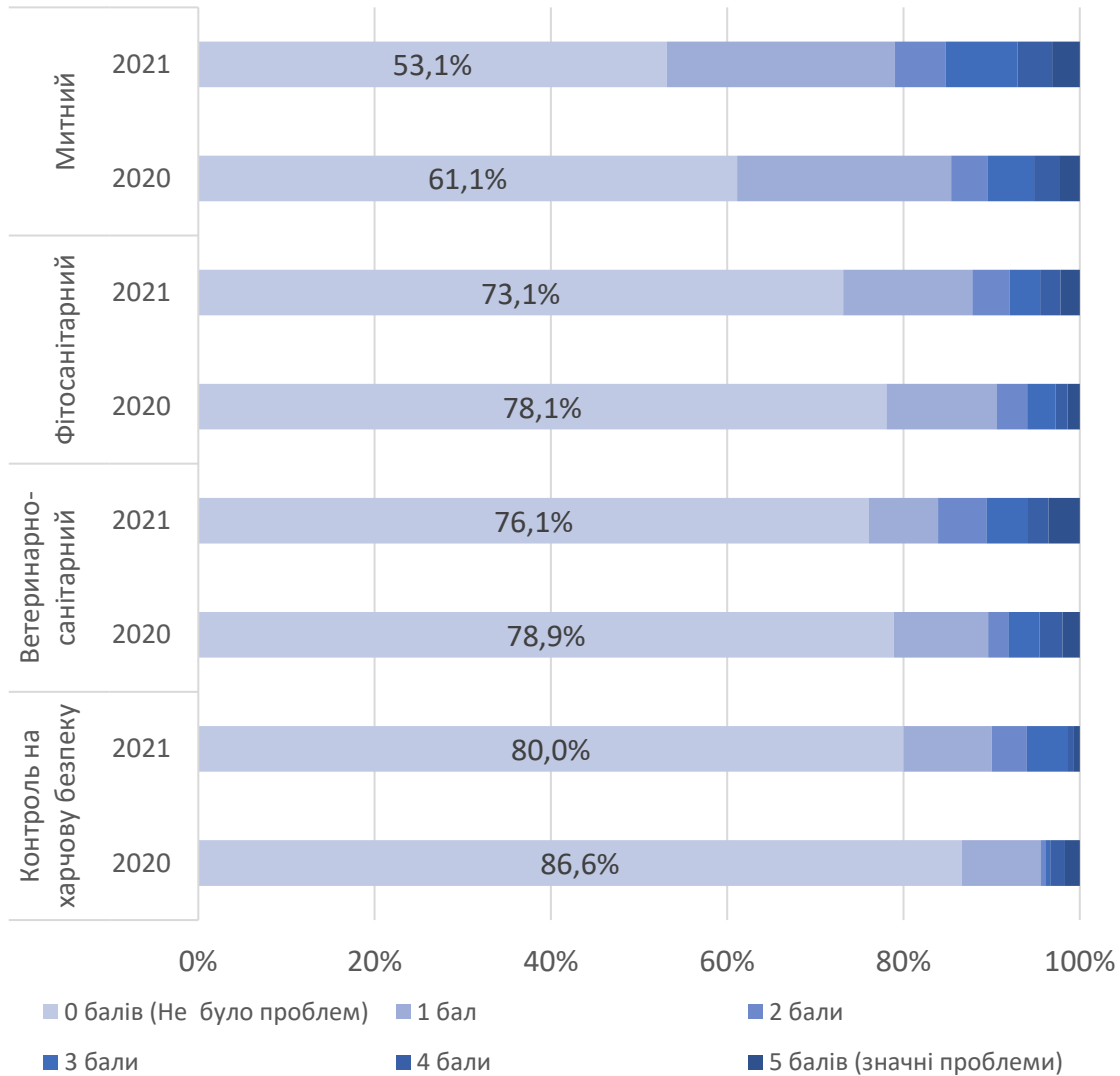
Рис. 4. Частка підприємств, які вказали, що у роботі митниць немає жодних проблем

- Частка підприємств, які не відчули проблем на митниці, зменшилася після стабільного зростання протягом 2016-2020 років.
- Порівняно з 2020-м роком частки підприємств, що не відчули проблем на митниці, найбільше зросли у с/г секторі, серед великого бізнесу та серед підприємств, що експортують та імпортують.

4. Оцінка проблемності проходження різних видів контролю

Рис. 5. Відповіді на питання «Оцініть проблемність проходження наведених нижче видів контролю», % опитаних

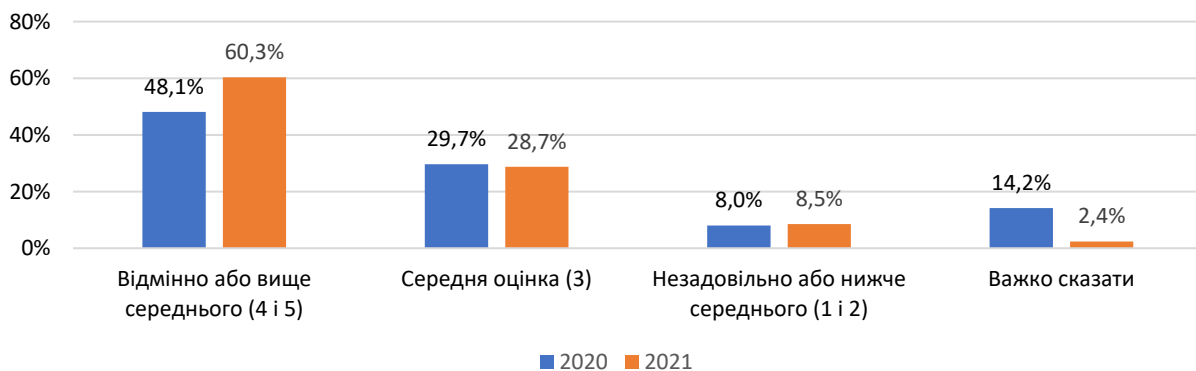

- Рівень проблемності усіх видів контролю залишається низьким: від 53,1% (митний контроль) до 80,0% (контроль на харчову безпеку) опитаних не мають жодних проблем у 2021 році.
- Митний контроль залишається більш проблемним порівняно з іншими видами контролю, але проблеми переважно незначні.
- Оцінка рівня проблемності майже не змінилася у 2021 році, порівняно з 2020.
- Проходження різних видів контролю залишається більш проблемним для імпортерів, ніж для експортерів.

5. Оцінка роботи митниці за останній рік

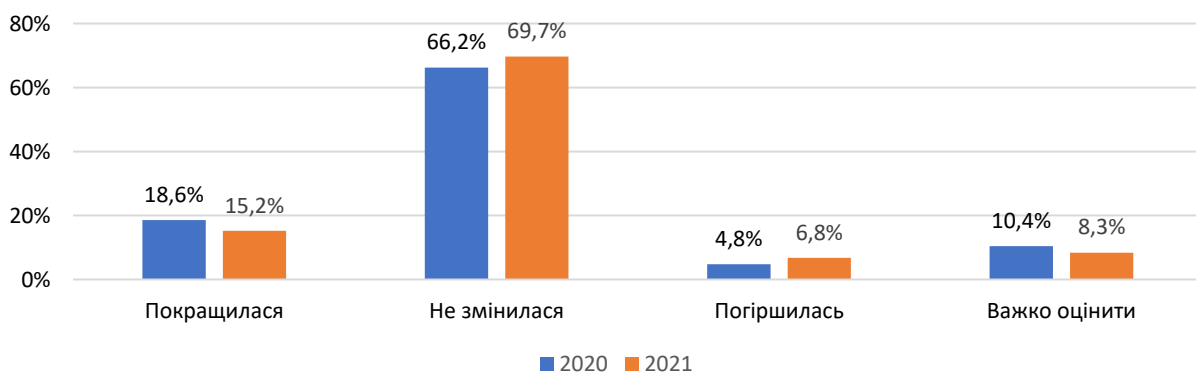
- Більше 60% опитаних оцінили роботу митниці за останній рік добре та відмінно. 8,5% дали незадовільну оцінку.
- Середній бал: 3,7 з 5 (у 2020 році – 3,6).
- Виключно експортери оцінили роботу митниці вище, ніж інші опитані (середня оцінка – 4 бали).
- Різниця в оцінках підприємств різних розмірів та секторів менше виражена.

Рис. 6. Оцінка роботи митниці за останній рік (від 1 до 5), %

- 2/3 опитаних вважають, що ефективність роботи митниці не змінилася порівняно з аналогічним періодом у 2020 році.
- Зменшилася різниця між позитивними та негативними оцінками змін: вона становить +8,4 в. п. у 2021 році порівняно з +13,8 в. п. у 2020 році.

Рис. 7. Оцінка змін у роботі митниці, що відбулися в 2021 році порівняно до 2020 року

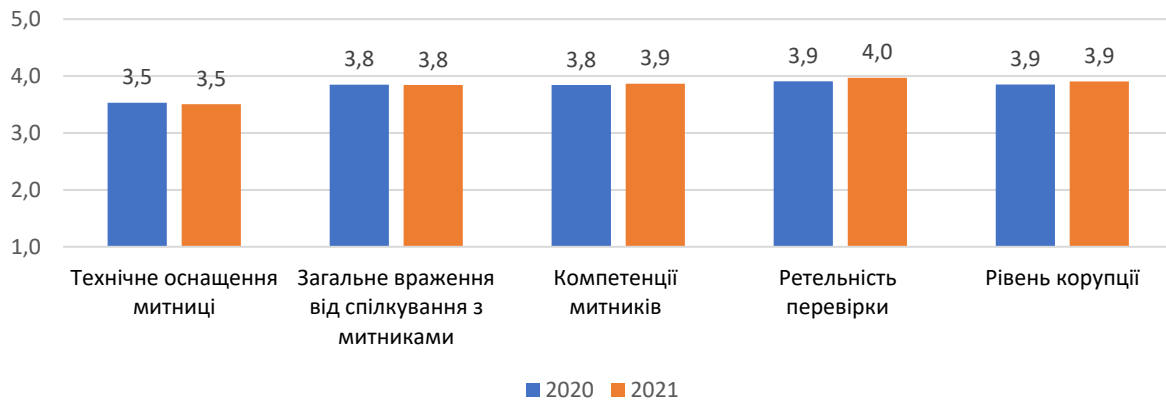

6. Оцінка окремих аспектів роботи митниці

Оцінки здійснені на шкалі від 1 до 5, де 1 – негативна оцінка, 5 – позитивна. Для показника «рівень корупції» 1 бал означає високий рівень корупції, 5 балів – низький рівень або взагалі немає корупції.

- Оцінки окремих аспектів роботи митниці, окрім технічного оснащення, дещо перевищують загальну оцінку її роботи у 2021 році (3,7).
- Оцінки практично не змінилися порівняно з 2020-м роком.
- Технічне оснащення митниці оцінили нижче від інших аспектів: в середньому на 3,5 бала.
- 62,7% респондентів оцінили рівень корупції як низький (4 і 5 балів). Це перевищує частку позитивних оцінок технічного оснащення (51,6%), але менше порівняно з іншими аспектами (67%+).

Рис. 8. Середня оцінка окремих аспектів роботи Нової митниці (від 1 до 5 балів)

7. Оцінка окремих характеристик технічного оснащення митниці

- Середні оцінки всіх характеристик технічного оснащення митниці досить високі. Вони практично не змінилися порівняно з 2020-м роком.

Рис. 9. Оцінка окремих характеристик технічного оснащення митниці, середній бал

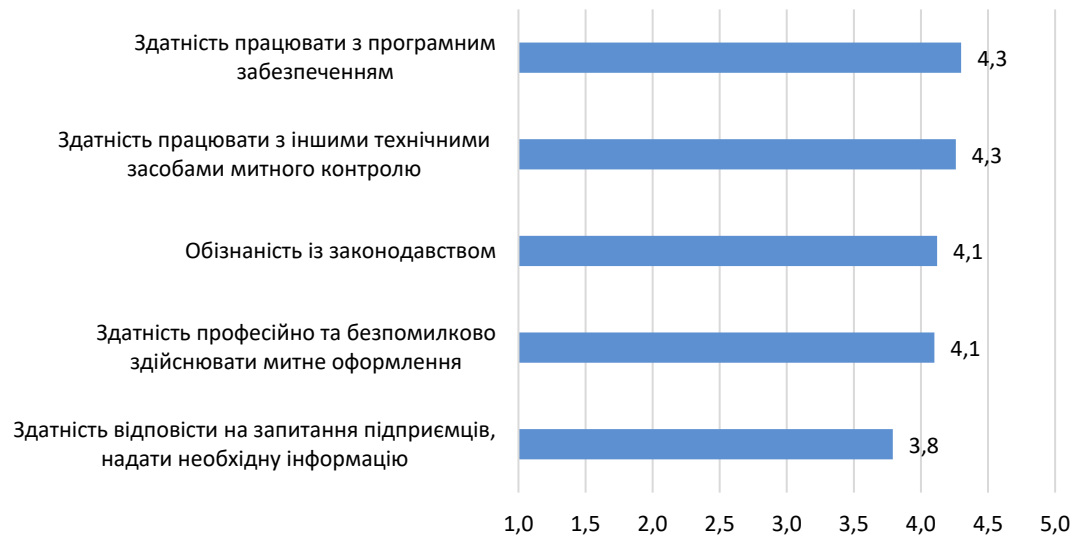

- Можливість подавати документи в електронному вигляді оцінена найкраще, що вказує на досить успішну автоматизацію роботи митниці.
- Швидкість роботи ПЗ та наявність інших технічних засобів митного контролю оцінені найнижче. Це вказує на потребу у подальших інвестиціях в митну інфраструктуру.
- Виключно імпортери гірше оцінили швидкість роботи та функціонал ПЗ.
- Середні та великі підприємства оцінили наявність та функціонал ПЗ, а також можливість подання документів в електронному вигляді вище, ніж мікро- та малі.
- С/г та промислові підприємства краще оцінили швидкість роботи та функціонал ПЗ.

8. Оцінка окремих кваліфікацій митних інспекторів

- Респонденти оцінили практично усі кваліфікації митних інспекторів в середньому на 4 або 4+ бали з п'яти.
- Оцінки майже не відрізняються від зроблених у 2020-му році.

Рис. 10. Оцінка окремих кваліфікацій митних інспекторів, середній бал

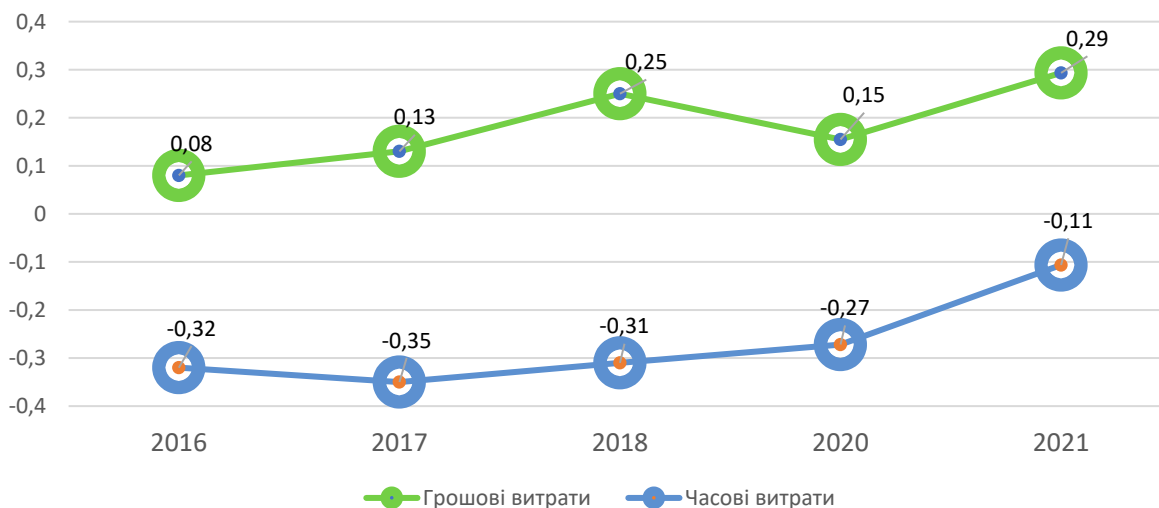

- Здатність відповісти на запитання підприємців та надати необхідну інформацію оцінена найнижче: на 3,8 бала з п'яти. Це означає потребу в навчанні для інспекторів.
- Виключно експортери дещо краще оцінюють кваліфікації митних інспекторів.
- Представники середнього та великого бізнесу оцінюють кваліфікації митних інспекторів краще, ніж у мікро- та малому бізнесі.

9. Вартість процедур митного оформлення

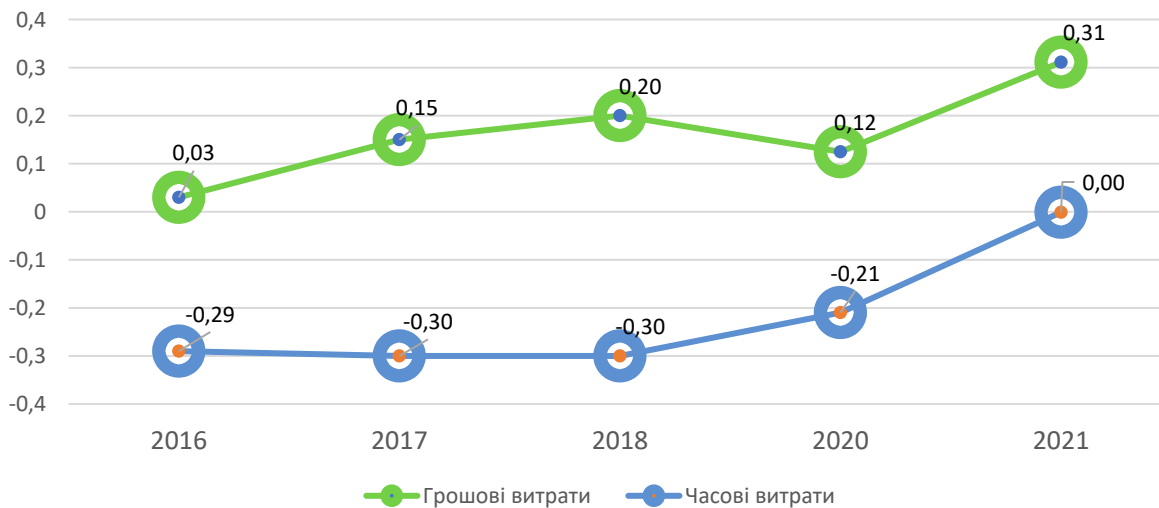
- Вартість митного оформлення експорту продовжує зростати, при чому темпи зростання пришвидшилися. Для більшості експортерів (63,2%) грошові витрати не змінилися, але вони у дев'ять разів частіше зростали (33,1%), ніж зменшувалися (3,7%).
- Час митного оформлення експорту продовжує скорочуватися, але меншими темпами, ніж раніше. Частка бізнесу, для якого воно стало швидшим, перевищує частку того, який почав витрачати на це більше часу. У с/г секторі зафіксоване балансове збільшення витрат часу на експорт (баланс = 0,08).

Рис. 11. Динаміка витрат про проходженні усіх митних процедур для експорту (балансовий показник)

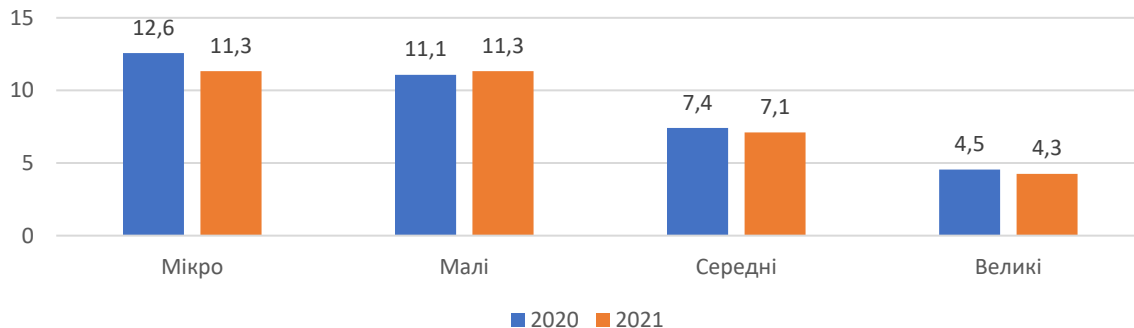
- Вартість митного оформлення імпорту продовжує зростати, а темпи її зростання істотно пришвидшилися. При цьому більше половини імпортерів повідомляють, що грошові витрати на митне оформлення імпорту не змінилися за останні 2 роки. У сфері послуг грошові витрати при імпорті зросли не так сильно, як в інших секторах.
- Зменшення тривалості митного оформлення припинилося. Вона скоротилася та зросла для однакових часток імпортерів, а для більшості з них – не змінилася. Для мікропідприємств зафіксовано збільшення витрат (балансовий показник = 0,08).

Рис. 12. Динаміка витрат про проходженні усіх митних процедур для імпорту (балансовий показник)

10. Тривалість та оцінка швидкості митного оформлення

Рис. 13. Середня тривалість митного оформлення, за розміром підприємств (год)

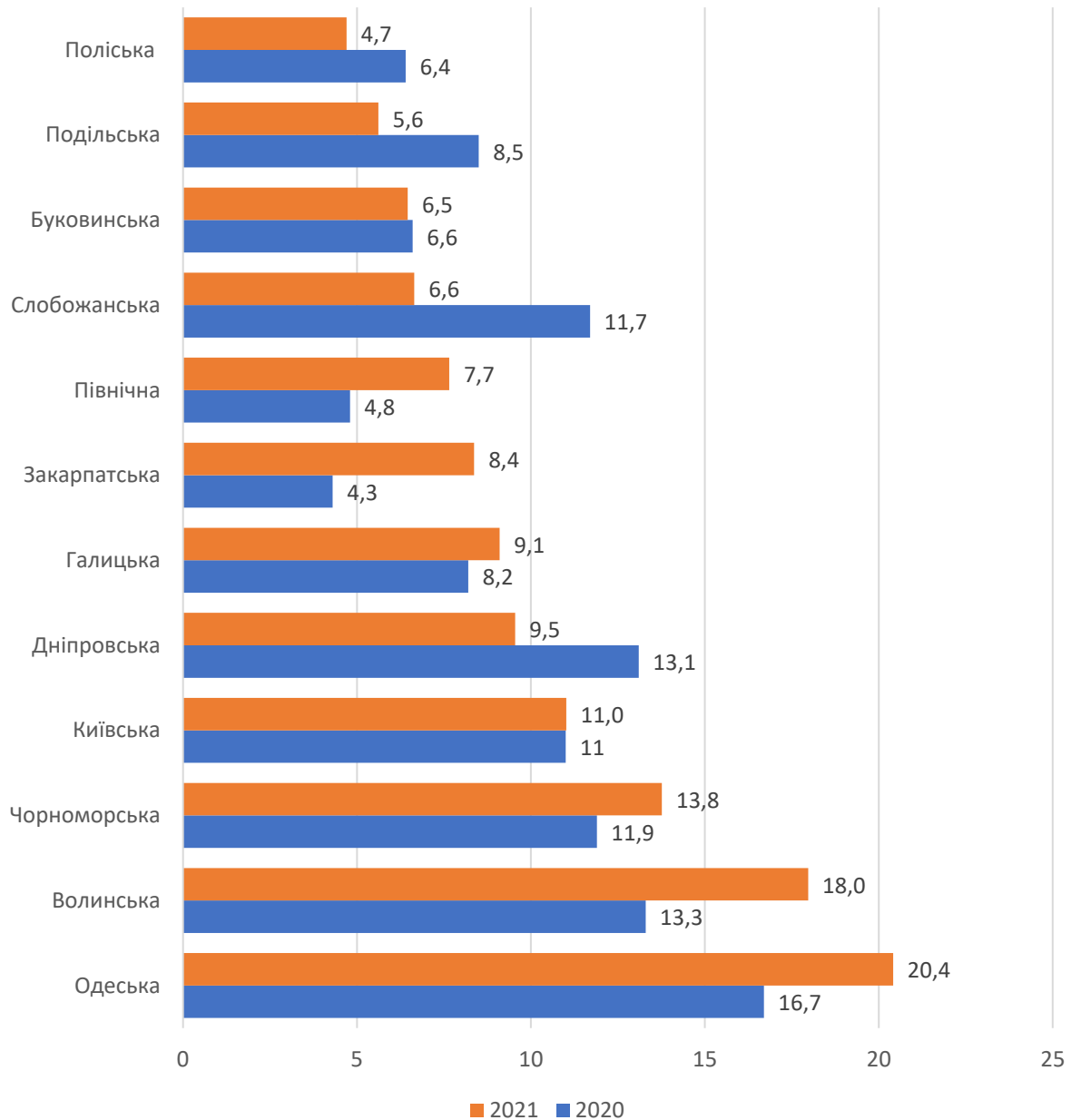
- Швидкість митного оформлення визначалась за двома вимірами: (1) тривалість в годинах та (2) оцінка опитаних.
- У 2021 році тривалість митного оформлення на різних митницях в середньому становить 10 год. Середня тривалість майже не змінилася порівняно з 2020 роком, коли становила 10,4 год. При цьому для підприємств-експортерів митне оформлення в середньому є у два рази швидшим, ніж для підприємств-імпортерів – 6,2 год проти 12,5 год.
- Зі зменшенням розміру підприємств зростає кількість годин, яку опитані визначають як тривалість митного оформлення.
- Майже вдвічі зменшилася тривалість митного оформлення для сільськогосподарських підприємств (з 11,6 год у 2020 році до 6,8 у 2021 році). Водночас найдовше митне оформлення знову для підприємств сфери послуг (14,5 год у 2021 році проти 12,8 год у 2020).
- За оцінками опитаних, митне оформлення найшвидше відбувається на Поліській (4,7 год) та Подільській (5,6 год) митницях, а найдовше – на Одеській митниці (20,4 год).^{1,2}
- Середня оцінка швидкості митного оформлення становить 3,5 бала з 5 можливих. Середня оцінка не змінилася порівняно з 2020 роком. Середня оцінка не змінилася порівняно з 2020 роком, коли становила 3,6 бала.
- Таким чином, більшість респондентів високо оцінюють швидкість проведення митного огляду. Високі оцінки «4» або «5» балів вказали 56,0% респондентів, а низькі оцінки «1» або «2» бали – лише 12,2%. Різниця між оцінками різних видів підприємств залишається незначною.

¹ В опитуванні використано класифікацію митниць 2020 року для здійснення порівнянь за деякими показниками.

² Примітка: Зважаючи на недостатню наповнюваність підвибірки, Азовська та Східна митниці не включена в цей аналіз. Також неможливо провести аналіз за групами (сектор, розмір) для окремих митниць.

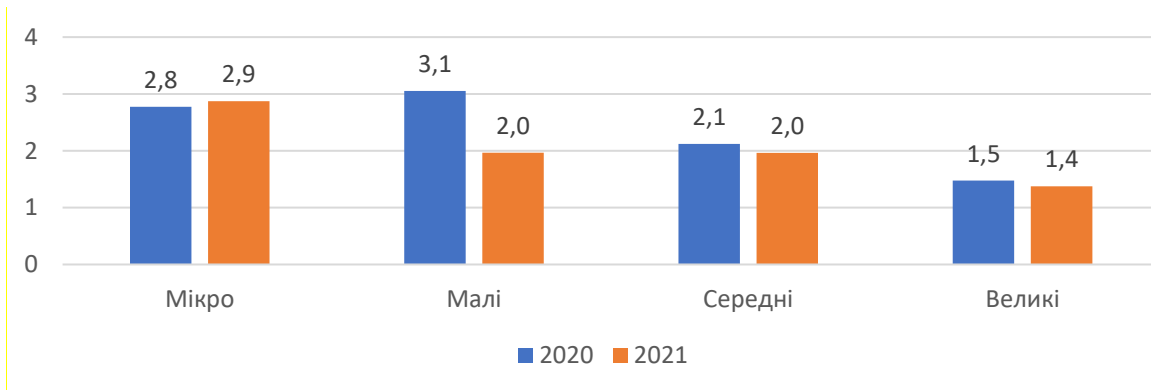
- Оцінки експортерів та імпортерів щодо швидкості оформлення не відрізняються суттєво (3,8 бали та 3,4 бала відповідно).
- Найвищі оцінки зафіксовані на Слобожанській митниці – 3,9 бала, а найнижча оцінка — на Волинській митниці (3,0 бала), де одне з найбільш тривалих оформлень.
- Для більшості митниць оцінки майже не відрізняються від середньої для всіх опитаних (3,5 бала).

Рис. 14. Середня тривалість митного оформлення, за митницями (год)

11. Тривалість та оцінка швидкості митного огляду

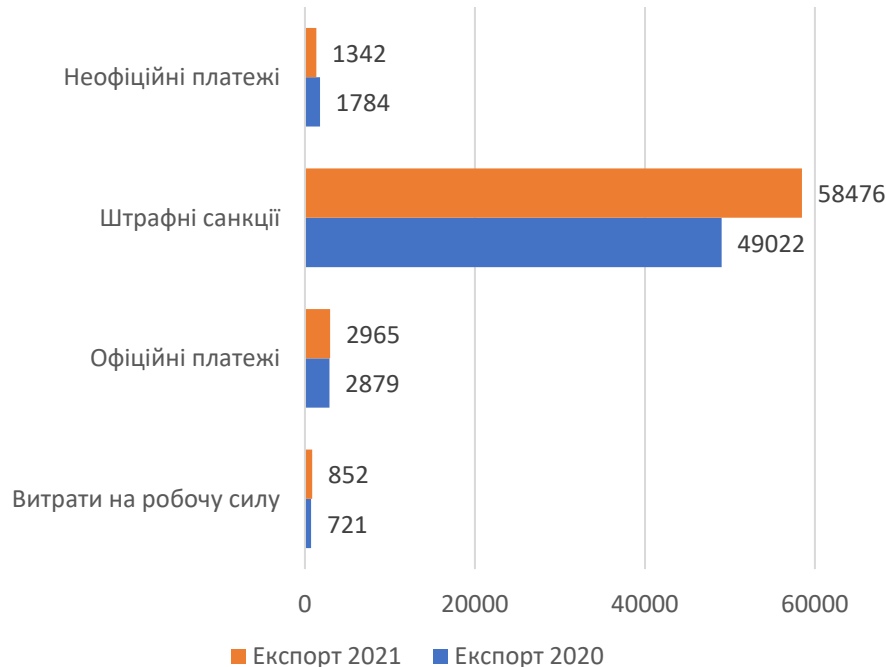
Рис. 15. Середня тривалість митного огляду, за розміром підприємств (год)

- Швидкість митного огляду визначалась за дома вимірами: (1) тривалість в годинах та (2) оцінка опитаних.
- Митний огляд в 2021 році в середньому 2,2 години, що майже на рівні 2020 року (2,5 год).
- Подібно до митного оформлення, митний огляд більш швидкий для експортерів ніж для імпортерів.
- Респонденти оцінюють проходження митного огляду в середньому вище ніж митне оформлення в цілому – 3,7 бали з 5 можливих. Тривалість митного огляду зростає зі зменшенням розміру підприємств.
- За оцінками опитаних, тривалість митного огляду найменша на Поліській (1,5 год) та Дніпровській (1,6 год) митницях, найбільша — на Волинській митниці (5 год).
- Високі оцінки «4» або «5» балів вказали 63,7% респондентів, а низькі оцінки «1» або «2» бали – лише 9,4%. Різниця між оцінками різних видів підприємств є незначною.
- За оцінками опитаних, найвищі оцінки отримала швидкість митного огляду на Дніпровській митниці (4,1 бала), а найнижчі — на Одеській митниці (3,3 бала).

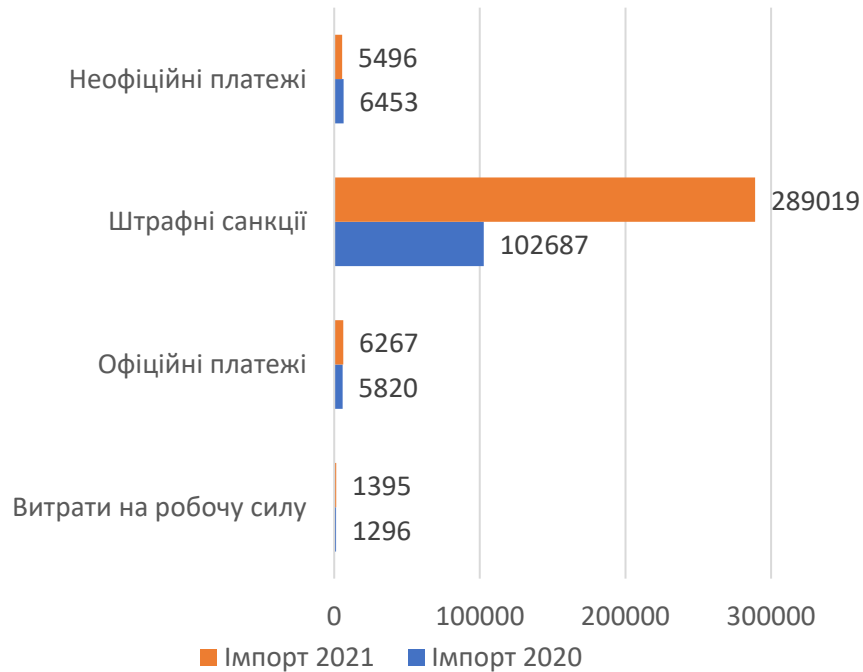
12. Витрати часу та коштів на митне оформлення

Рис. 16. Середні витрати на одну експортну операцію (за видом витрат), грн

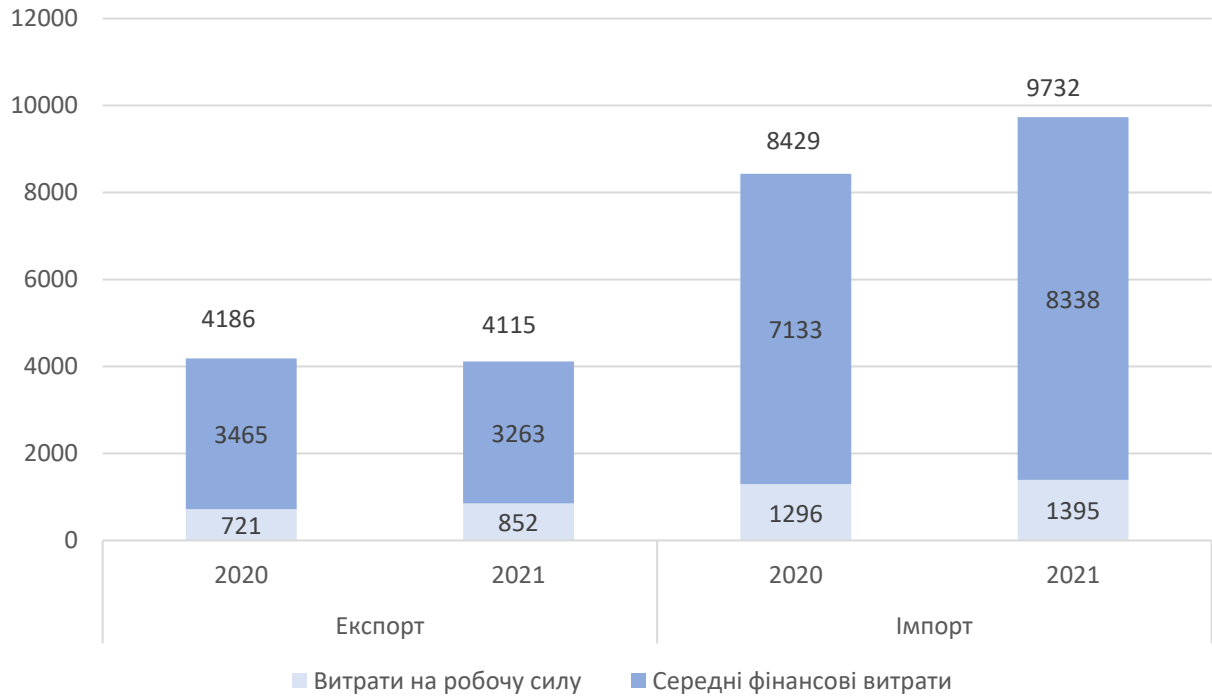
- В середньому опитані підприємства мають більше експортних операцій на рік, ніж імпорتنих.
- У 2021 році загальні витрати на 1 експортну операцію можуть становити в середньому 4115 грн. Розмір середніх витрат майже не змінився порівняно з 2020 роком – 4186 грн.
- Порівняно з 2020 роком, середні часові витрати на проходження 1 експортної операції майже не змінилися і становлять 8,7 годин (було 8,9 год).
- Середні часові витрати на проходження 1 експортної операції майже в 2 рази менші, ніж при імпорті.
- Офіційні (крім мита та податків) та неофіційні платежі, штрафні санкції при експорті в середньому в 2-5 разів нижчі, ніж при імпорті.
- Середній розмір штрафу (включаючи конфіскація) при експорті перевищує середній розмір неофіційних платежів майже в 44 рази.
- Штрафи можуть залишатися найбільшою складовою фінансових витрат на експорт.
- На фоні зростання штрафів, зменшився розмір середнього неофіційного хабаря. При цьому низькі неофіційні платежі на фоні високих штрафів можуть свідчити про низьку ймовірність покарання.

Рис. 17. Середні витрати на одну імпорتنу операцію (за видом витрат)

- **Загальні витрати на 1 імпорتنу операцію у 2021 році можуть становити в середньому 9732 грн. Таким чином середні витрати при імпорті зросли порівняно з 2020 роком (8429 грн).**
- Порівняно з 2020 роком, середні часові витрати на проходження 1 імпоротної операції зменшилися і становлять 14,3 год (було 16 год).
- Середні часові витрати на проходження 1 імпоротної операції майже в 2 рази більші, ніж при експорті.
- Офіційні (крім мита та податків) та неофіційні платежі, штрафні санкції при імпорті в середньому в 2-5 разів вищі, ніж при експорті.
- Штрафи (включаючи конфіскації) можуть бути найбільшою складовою фінансових витрат на імпорт.
- Середній розмір штрафу при імпорті перевищує середній розмір неофіційних платежів майже в 53 рази.
- На фоні зростання штрафів, зменшився розмір середнього неофіційного хабаря. При цьому низькі неофіційні платежі на фоні високих штрафів можуть свідчити про низьку ймовірність покарання.

Рис. 18. Загальні середні витрати на одну операцію ЗЕД

- В середньому витрати на здійснення однієї експортної операції майже в 2,5 рази нижчі ніж для однієї імпоротної операції.
- Середні витрати на здійснення однієї експортної операції майже не змінилися, однак зросли витрати при імпорті.
- Зростання вартості імпортних операцій відбулося зокрема за рахунок зростання вартості штрафів.³

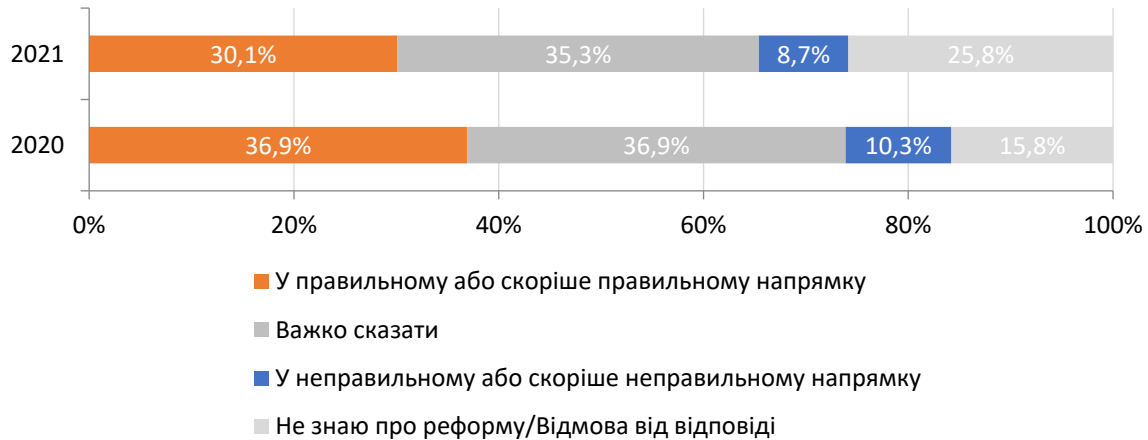
13. Ставлення до реформи митниці та очікувані результати

- Частка підприємств, які вважають напрямом реформ на митниці правильним, перевищує частку тих, які вважають його неправильним.
- Разом з цим, більше половини опитаних не знають про реформу або не змогли її оцінити (відповіді «Важко сказати» + «Не знаю»/відмова від відповіді).
- Порівняно з 2020-м роком зменшилася частка позитивних оцінок та зросла частка тих, хто не знає про реформу.

³ Наповнюваність підвибірок є недостатньою для аналізу середніх витрат у розрізі розміру підприємств та секторів.

- Основними очікуваннями опитаних бізнесу від реформи митниці є автоматизація процедур, можливість подавати документи повністю в електронному вигляді, посилення безпекових функцій митниці та введення особистої відповідальності митників.

Рис. 19. Відповіді на запитання «Чи в правильному напрямку в цілому рухається реформа митниці?», % опитаних

- Найменший пріоритет – у збільшенні митних надходжень до державного бюджету.
- Нагадаємо, що у 2020 році найбільш очікуваними результатами реформи митниці були скорочення часу при проходженні митних процедур та заходи, які сприяють цьому (автоматизація процедур, мінімізація людського фактору, подання усіх документів в електронному вигляді), а також посилення боротьби з контрабандою та введення персональної відповідальності митників за заподіяну шкоду.
- Важливість тих чи інших результатів реформи в 2021 році порівняно до 2020 року дещо змінилась:
 - Частка респондентів, які вибирала ті чи інші результати в 2021 році, порівняно до 2020 року збільшилась, що свідчить про більшу зацікавленість бізнесу в результатах реформи.
 - Змінився лідер рейтингу (було зменшення часу при проходженні митних процедур, стало автоматизація процедур).
 - Важливість автоматизації процедур як найбільш очікуваного результату реформи митниці зростає з 66,0% у 2020 році до 70,3% в 2021, так, як написано вище, цей захід посів перше місце у рейтингу очікуваних результатів реформи в 2021 році.
 - Важливість посилення безпекових функцій митниці як очікуваного результату реформи зростає як в абсолютному, так і у відносному значенні (з 61,1% до 68,5%, з 6 місця в 2020 році до 3 місця в 2021 році).

Рис. 20. Очікувані результати реформи митниці у 2021 році, % опитаних

Рис. 21. Очікувані результати реформи митниці у 2020 році, % опитаних

Методологія опитування

Бізнес, який займається зовнішньоекономічною діяльністю – імпортом та експортом, – на власному досвіді відчуває її умови, переваги та недоліки. Тому для того, щоб вивчити наявні проблеми у цій сфері та визначити реформи і кроки у політиці, потрібні для їх вирішення, важливо почути думку цього бізнесу.

З цією метою Інститут економічних досліджень та політичних консультацій регулярно проводить національний моніторинг думки бізнесу за допомогою щорічного опитування більш ніж 1000 експортерів та імпортерів. Таке опитування дозволяє отримати «зворотній зв'язок» безпосередньо від представників бізнесу та дізнатися, з якими перешкодами вони стикаються у своїй діяльності, яких змін потребують та як реагують на різноманітні нововведення.

У 2015-2016 році ІЕД вперше провів такий моніторинг в рамках проєкту «Діалог зі сприяння торгівлі». Ця хвиля опитування була експериментально-розвідувальною і охопила 381 підприємство, що здійснює ЗЕД. Польовий етап збору інформації проходив у квітні-серпні 2015 року. У наступні роки в рамках проєкту «Діалог зі сприяння торгівлі» ІЕД провів ще чотири хвилі цього моніторингу:

- Друга хвиля моніторингу була проведена у 2016-2017 роках. Збір інформації для відбувався у жовтні-грудні 2016 року. Було опитано 1044 підприємства-учасники ЗЕД.
- Третя хвиля моніторингу була проведена у 2017-2018 роках. Збір інформації відбувався в листопаді 2017 року – лютому 2018 року. Було опитано 1019 підприємств-учасників ЗЕД.
- Четверта хвиля моніторингу була проведена у 2018-2019 роках. Збір інформації відбувався у жовтні-грудні 2018 року. Було опитано 1012 підприємств-учасників ЗЕД.
- П'ята хвиля моніторингу була проведена у 2020 році. Збір інформації відбувався у квітні-червні 2020 року. Було опитано 1045 підприємств-учасників ЗЕД.

Шоста хвиля цього опитування відбулася у 2021 році в рамках проєкту «Громадська ініціатива «За чесну та прозору митницю»». Польовий етап опитування проходив з 26 травня до 8 вересня 2021 року. Було опитано 1006 підприємств-учасників ЗЕД.

Польові етапи другої, третьої та четвертої хвиль опитування було здійснено компанією GfK Україна, а польові етапи п'ятої хвилі у 2020 році та шостої у 2021 році – дослідницькою агенцією Info Sapiens. Вибірки другої, третьої, четвертої, п'ятої та шостої хвиль опитування є репрезентативними у національному вимірі.

Опитування 2021 року було проведене методом кількісного телефонного опитування за допомоги комп'ютера (CATI – computer assisted telephone interviews). Усі інтерв'ю були проведені з представниками підприємства, які можуть оцінити економічне становище підприємства та умови здійснення зовнішньоекономічної діяльності (власники, директори, заступники директора, головні бухгалтери, керівники відділу або заступники керівника відділу, пов'язаного зі здійсненням експорту чи імпорту).

В опитуванні взяли участь підприємства зі всієї України за винятком тих, які знаходяться на території тимчасово окупованих Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, а також окремих регіонів Донецької та Луганської областей, що не контролюються урядом України.

На етапі аналізу даних контролювалася кількість спостережень для кожного параметра вибірки. Якщо кількість спостережень була недостатньою для проведення статистичного аналізу, такий аналіз не проводився і, відповідно, не наводиться у звіті.

Для проведення моніторингу ІЕД розробив стандартизовану анкету для опитування підприємств. У цьому звіті наведено порівняння результатів опитувань різних хвиль за рядом запитань, формулювання яких у шостій хвилі опитування не змінилося у порівнянні з попередніми хвилями опитування. Разом з цим, за окремими запитаннями наведено також порівняння з результатами першої хвилі опитування у 2015-2016 роках, однак, потрібно враховувати, що вибірка цієї хвилі опитування була відмінною від наступних, що може впливати на різницю у показниках.

Розподіл респондентів за регіонами

Опитування було проведене у всіх регіонах України за виключенням тимчасово окупованої АР Крим та м. Севастополя, а також окремих районів Донецької та Луганської областей. У кожному регіоні в опитуванні взяло участь від 8 (Луганська область) до 181 (м. Київ) підприємств.

Таблиця 1. Розподіл опитаних підприємств за регіоном

	Кількість підприємств	Частка від вибірки
Вінницька	30	3,0%
Волинська	27	2,7%
Дніпропетровська	75	7,5%
Донецька	21	2,1%
Житомирська	27	2,7%
Закарпатська	27	2,7%
Запорізька	38	3,8%
Івано-Франківська	25	2,5%
Київська	102	10,1%
Кіровоградська	19	1,9%
Луганська	8	0,8%
Львівська	77	7,7%
Миколаївська	9	0,9%
Одеська	46	4,6%
Полтавська	24	2,4%
Рівненська	24	2,4%
Сумська	24	2,4%
Тернопільська	20	2,0%

	Кількість підприємств	Частка від вибірки
Харківська	91	9,0%
Херсонська	19	1,9%
Хмельницька	20	2,0%
Черкаська	27	2,7%
Чернівецька	20	2,0%
Чернігівська	25	2,5%
м. Київ	181	18,0%
Загальна сума	1006	100%

Розподіл респондентів за митницями

Для оцінки проходження митних процедур за митницями респондентам було запропоновано вказати, на якій митниці вони переважно здійснюють оформлення своїх товарів. Для цього було використано класифікацію митниць 2019 року, коли у структурі Державної митної служби були утворені 16 митниць, у тому числі 14 регіональних митниць, а також Енергетична митниця та Координаційно-моніторингова митниця. Оскільки оцінка в опитуванні була здійснена за попередній рік, протягом якого ще діяла ця структура, ми використовуємо цю класифікацію для здійснення порівнянь за деякими показниками.

Найбільша частка опитаних підприємств (368 або 36,6% від усієї вибірки) здійснює митне оформлення на Київській митниці, яка об'єднала Житомирську, Київську, Київську міську та Черкаську митниці ДФС. Наступна за кількістю частка респондентів (133 опитаних підприємств або 13,2% від вибірки) здійснює митне оформлення на Галицькій митниці, де було об'єднано три митниці: Івано-Франківську, Львівську, Тернопільську.

На третьому та четвертому місцях за найбільшою кількістю опитаних підприємств, які здійснюють там митне оформлення знаходяться Дніпровська митниця (102 опитаних підприємства, що складає майже 10,1% від загальної кількості опитаних) та Слобожанська митниця (86 підприємств або 8,5% вибірки). Послугами решти митниць користуються менші частки опитаних підприємств. Крім цього, 36 підприємств не назвали митниці, де вони здійснюють митне оформлення. Вони склали 3,6% від вибірки.

Таблиця 2. Розподіл опитаних підприємств за митницею, де вони переважно оформлюють товари

	Кількість підприємств	Частка від вибірки
Азовська митниця (Донецька митниця Державної фіскальної служби України)	12	1,2%
Буковинська митниця (Чернівецька митниця ДФС)	21	2,1%
Волинська митниця (Волинська митниця ДФС)	37	3,7%

	Кількість підприємств	Частка від вибірки
Галицька митниця (Івано-Франківська митниця ДФС, Львівська митниця ДФС, Тернопільська митниця ДФС)	133	13,2%
Дніпровська митниця (Дніпропетровська митниця ДФС, Запорізька митниця ДФС, Кіровоградська митниця ДФС, Полтавська митниця ДФС)	102	10,1%
Закарпатська митниця (Закарпатська митниця ДФС)	29	2,9%
Київська митниця (Житомирська митниця ДФС, Київська митниця ДФС, Київська міська митниця ДФС, Черкаська митниця ДФС)	368	36,6%
Одеська митниця (Одеська митниця ДФС)	70	7,0%
Північна митниця (Чернігівська митниця ДФС)	22	2,2%
Подільська митниця (Вінницька митниця ДФС, Хмельницька митниця ДФС)	34	3,4%
Поліська митниця (Рівненська митниця ДФС)	26	2,6%
Слобожанська митниця (Сумська митниця ДФС, Харківська митниця ДФС)	86	8,5%
Східна митниця (Луганська митниця ДФС)	8	0,8%
Чорноморська митниця (Миколаївська митниця ДФС, Митниця ДФС у Херсонській області, АР Крим та м. Севастополі)	22	2,2%
Не вказали митниці	36	3,6%
Загальна сума	1006	100%

Митні пости, де підприємства здійснюють оформлення

Більшість підприємств (610 підприємств) вказали митний пост, на якому вони переважно здійснюють митне оформлення. Митним постом, який найчастіше називали опитані підприємства, є «Аеропорт Київ», що знаходиться в міжнародному аеропорту «Київ» (Жуляни). Тут здійснюють опитування 146 підприємств, що складає 14,5% вибірки.

Більше 20 підприємств здійснюють митне оформлення на митних постах «Яворів», «Костянтинівка», «Залізничний», «Одеса-аеропорт», «Ягодин» та «Південний». 396 підприємств або 39,4% вибірки не назвали посту, де вони здійснюють митне оформлення.

Таблиця 3. Розподіл опитаних підприємств за митними постами, де вони переважно оформлюють товари

	Кількість підприємств	Частка від вибірки
Митний пост «Аеропорт Київ»	146	14,5%
Митний пост «Яворів»	43	4,3%
Митний пост «Костянтинівка»	37	3,7%
Митний пост «Залізничний»	37	3,7%
Митний пост «Одеса-аеропорт»	30	3,0%
Митний пост «Ягодин»	30	3,0%
Митний пост «Південний»	20	2,0%
Митний пост «Чоп – Залізничний»	16	1,6%
Митний пост «Мостиська-залізничний»	14	1,4%
Митний пост «Запоріжжя-аеропорт»	13	1,3%
Митний пост «Спеціалізований»	12	1,2%
Митний пост «Прикарпаття»	12	1,2%
Митний пост «Суми»	12	1,2%
Митний пост «Житомир-центральный»	12	1,2%
Митний пост «Чернівці»	10	1,0%
Митний пост «Вінниця»	9	0,9%
Митний пост «Бориспіль»	9	0,9%
Митний пост «Щербаківка»	8	0,8%
Митний пост «Рава-Руська»	8	0,8%
Митний пост «Мостиська»	8	0,8%
Митний пост «Дяково-автомобільний»	7	0,7%
Митний пост «Полтава»	7	0,7%
Митний пост «Аеропорт «Харків»	7	0,7%
Митний пост «Ковель»	7	0,7%
Митний пост «Ужгород-автомобільний»	7	0,7%
Митний пост «Черкаси-центральный»	6	0,6%
Митний пост «Херсон»	5	0,5%
Митний пост «Рівне»	5	0,5%
Митний пост «Коростень»	5	0,5%

	Кількість підприємств	Частка від вибірки
Митний пост «Білгород-Дністровський»	5	0,5%
Митний пост «Кривий Ріг»	5	0,5%
Митний пост «Нові Яриловичі»	5	0,5%
Митний пост «Західний» Енергетичної митниці Держмитслужби	5	0,5%
Митний пост «Костянтинівка»	4	0,4%
Митний пост «Столичний»	4	0,4%
Митний пост «Ізмаїл»	4	0,4%
Митний пост «Чернігів»	4	0,4%
Митний пост «Бердянськ»	3	0,3%
Митний пост «Херсон»	3	0,3%
Митний пост «Сарни»	3	0,3%
Митний пост «Маріуполь-порт»	3	0,3%
Митний пост «Одеса-внутрішній»	3	0,3%
Митний пост «Дніпро-Бузький»	2	0,2%
Митний пост «Дністер»	2	0,2%
Митний пост «Лужанка»	2	0,2%
Митний пост «Рені»	2	0,2%
Митний пост «Тиса»	1	0,1%
Митний пост «Дружба»	1	0,1%
Митний пост «Овруч»	1	0,1%
Митний пост «Дольськ»	1	0,1%
Митний пост «Доманове»	1	0,1%
Митний пост «Угринів»	1	0,1%
Митний пост «Вадул-Сірет»	1	0,1
Митний пост «Мамалига»	1	0,1
Митний пост «Старокозаче»	1	0,1
Не вказали митного посту	396	39,4%
Загальна сума	1006	100%